

РЕЦЕНЗИЯ

От: професор д-р Лалко Стойчев Дулевски

Научна специалност: Икономика и организация на труда

Университет за национално и световно стопанство

Относно: конкурс за доцент по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и организация на труда (пенсионни системи, демографско развитие и пазар на труда)“ в УНСС.

Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Човешки ресурси и социална защита“, Общикономически факултет на УНСС съгласно Решение на АС №7/9.12.2020. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед №261/8.02.2021. на Ректора на УНСС.

Информация за кандидата в конкурса

В настоящия конкурс участва един кандидат – д-р Ралица Пандурска, която е главен асистент в катедра „Човешки ресурси и социална защита“ в УНСС.

Ралица Пандурска е завършила гимназия с преподаване на чужди езици и притежава много добра чуждоезикова подготовка. В резултат на гимназиалната подготовка и последващо многогодишно обучение д-р Пандурска владее и ползва на високо ниво четири важни за нейното професионално развитие чужди езици – английски, испански, френски и руски.

Ралица Пандурска е завършила специалност „Икономика и организация на труда“ в УНСС и непосредствено след това става докторант към катедрата. По време на обучението си в докторантура печели конкурс за асистент и започва работа като редовен преподавател в катедра „Икономика на труда“ (понастоящем „Човешки ресурси и социална защита“). В продължение на 16 години д-р Пандурска работи последователно като асистент, старши асистент и главен асистент в катедра „Човешки ресурси и социална защита“. През 2009 година придобива докторска степен по научната специалност „Икономика и организация на труда“.

Ралица Пандурска има и кратък професионален опит в публични структури (Национална служба по заетостта, Икономически и социален съвет), където се занимава предимно с организационна и експертна дейност.

Участвала е активно в множество публични мероприятия и научни форуми в качеството си на лектор, член на организационен комитет, автор на доклад и т.н.

От представената автобиографична справка е видна и нейната активност в университетски, национални и международни проекти, по-голямата част от които са свързани с основни тематични области на изследователската ѝ дейност. Също така проведените специализации в други страни са допринесли както за обогатяване на учебния материал и методиката на преподаване по водени от д-р Пандурска дисциплини, така и за популяризирането ѝ като университетски преподавател и изследовател.

Специално искам да отбележа един много важен момент в професионалната автобиография на д-р Ралица Пандурска. Още от началото на своето обучение в УНСС и до този момент подготовката, професионалното развитие, учебната и научноизследователската дейност на Ралица Пандурска са пряко свързани с научната специалност „Икономика и организация на труда“, по която тя участва в конкурс за доцент.

Всичко това, както и публикуваните научни изследвания и учебни пособия представят главен асистент д-р Ралица Пандурска като един изграден и добре познат сред професионалните среди преподавател и научен работник и убедителен кандидат за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Кандидатът за заемане на академичната длъжност „доцент“ трябва да отговаря на утвърдените и публично оповестени в официалната интернет страница на УНСС количествени и качествени изисквания.

От представената карта за изпълнение на количествените изисквания е видно, че кандидатът отговаря напълно както на националните минимални, така и на допълнителните изисквания за УНСС. Нещо повече, като цяло главен асистент Пандурска превишава с около 70 % минималните количествени изисквания и надвишава 2,5 пъти допълнителните изисквания за УНСС.

Приложената карта за изпълнение на количествените изисквания показва цитируемостта на автори публикации, както и неговото активно участие в проекти и в организирани научни форуми и други подобни прояви. Също така представената количествена информация от главен асистент Пандурска надхвърля значително минималните изисквания по показателя за аудиторна заетост, като тя участва в преподаването на редица водещи за катедра „Човешки ресурси и социална защита“ учебни дисциплини – „Икономика на труда“, „Пазар на труда“, „Пенсионни фондове“, „Инвестиции в човешки капитал“, „Актюерски разчети и инвестиционни портфейли на пенсионните фондове“, „Демография“ и др.

Главен асистент Ралица Пандурска е утвърден преподавател и изследовател, доказателство за което е представената информация в картата за изпълнение на качествените изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. Характерно за нея е непрекъснатият стремеж за популяризиране на УНСС и в частност на катедра „Човешки ресурси и социална защита“ чрез активно участие в множество национални и международни форуми.

Ралица Пандурска използва целенасочено своите участия в национални и международни проекти и специализации за усъвършенстване на преподавани учебни курсове и преподавателски умения, както и за развитие на нови теми в изследователската и учебната дейност. В резултат на това е разработила и внедрила допълнителни учебни материали и казуси по свързани с нейната преподавателска дейност дисциплини.

Специално искам да отбележа участието на Ралица Пандурска в актуализирането на четири бакалавърски, три магистърски и една докторанска учебни програми. Също така тя е участвала в подготовката на документацията за акредитацията на докторската програма по

„Икономика и организация на труда“, която се организира и ръководи от катедра „Човешки ресурси и социална защита“.

Представената от кандидата в настоящия конкурс документация доказва по убедителен начин, че главен асистент доктор Ралица Пандурска изпълнява напълно утвърдените в УНСС количествени и качествени изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. В подкрепа на този извод е и положителното становище от заседанието на Съвета по хабилизация на УНСС, проведено на 17.11.2020 година.

Оценка на учебно-преподавателската дейност

Главен асистент Ралица Пандурска е преподавател с многогодишен опит в обучението на студенти в бакалавърска и магистърска степен. От приложената справка е видно, че тя е изпълнила аудиторна заетост, която значително надвишава минималния изискуем норматив за участие в конкурса. Повече от 16 години е водила упражнения и лекции по редица дисциплини от учебните планове на специалност „Икономика на човешките ресурси“ и специалност „Застраховане и социално дело“. Участвала е в разработването на четири учебни програми в бакалавърска степен („Демографски анализи и прогнози“, „Инвестиции в човешки капитал“, „Организация на пенсионните фондове и „Пенсионни фондове“), на три учебни програми в магистърска степен („Инвестиции в човешки капитал“, „Осигурителни фондове“ и „Актьорски разчети и инвестиционни портфейли на пенсионните фондове“), както и на учебната програма „Осигурителни схеми и фондове“ в докторската степен на обучение.

Познавам много добре Ралица Пандурска и имам достатъчно основания да твърдя, че тя е един много уважаван сред своите колеги и студенти преподавател, отнасящ се с необходимата отговорност към своите преподавателски ангажименти.

Главен асистент Пандурска използва много ефективно възможностите на междууниверситетския обмен, специализациите и резултатите от своите изследвания за разработването на редица оригинални учебни материали, казуси, задания и други средства за усъвършенстване организацията на учебния процес и повишаване интереса на студентите. Важно място в това отношение има самостоятелно разработено учебно помагало по „Пазар на труда“, което

среща необходимия интерес сред обучаваните по тази дисциплина студенти.

Друго характерно качество на главен асистент Пандурска е непрекъснатият стремеж към усъвършенстване на своята методическа подготовка и преподавателски умения и то на базата на международния опит, за което ѝ помага богатата езикова подготовка. Също така трябва да отбележа, че независимо че Ралица Пандурска участва в преподаването на множество дисциплини, всички те кореспондират с тематиката на настоящия конкурс за доцент.

В заключение с пълна убеденост мога да заявя, че през цялата си вече над 16-годишна професионална кариера в УНСС Ралица Пандурска се доказва като един много добре подготвен и авторитетен преподавател, ползващ се с необходимото уважение в академичните и студентските среди, чиято учебно-преподавателска дейност съответства на тематиката на обявения конкурс за доцент по научната специалност „Икономика и организация на труда (пенсионни системи, демографско развитие и пазар на труда)“.

Обща характеристика на представените научни трудове/публикации. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Главен асистент Ралица Пандурска участва в настоящия конкурс с 3 монографии, един учебник и едно учебно помагало, три студии, 13 научни статии и доклади. От тях публикувани в съавторство са една монография, един учебник, една статия и два доклада.

В документацията по конкурса коректно са включени и публикациите, които са използвани от кандидата при придобиване на образователната и научна степен „доктор“, както и при заемане на академичната длъжност „главен асистент“. Научните трудове и публикации за участие в настоящия конкурс са написани след това и не са повторение или дублиране на предходните.

Представените от главен асистент Пандурска публикации са свързани с три основни направления на нейната изследователска дейност, които покриват напълно тематичните области на обявения конкурс за доцент по научната специалност „Икономика и организация на труда (пенсионни системи, демографско развитие и пазар на труда)“.

Определено водещият научен интерес на Ралица Пандурска са пенсионните системи, на които са посветени 43% от общият брой на приложените публикации. В тази тематична област са и основните научни трудове на кандидата – хабилитационният труд(монография) „Ключови аспекти и предизвикателства пред развитието на пенсионната система в България“, индексирания в SCOPUS студия „Transferring Resources between the First and the Second Pillar in the Context of Development of the Pension Model in Bulgaria“, университетският учебник (в съавторство) „Пенсионни фондове“, публикуваната монография на база защитен дисертационен труд „Пенсионни продукти. Проблеми и алтернативи за България» и още 6 научни статии и доклади.

Второто научно направление в изследователската дейност на кандидата е пазарът на труда, на който са посветени 7 от приложените за рецензиране публикации, в т.ч. една монография (в съавторство) „Валидирането на знания, умения и компетентности в съвременните условия на пазара на труда в България“, учебно помагало «Пазар на труда» и 5 научни статии и доклади.

В научноизследователска си дейност доктор Пандурска отделя основно място и на демографските проблеми, които в приложената конкурсна документация са представени в две научни студии и три научни статии и доклади.

В своите изследвания главен асистент Пандурска поставя важен акцент върху съществуващите връзки и зависимости между трите тематични области. В едни случаи обект на изследване е влиянието на демографските процеси върху състоянието и перспективите пред пенсионната система, като се поставя въпросът за адекватния пенсионен модел съобразно демографската ситуация в страната (1,11,12,15). В други случаи доктор Пандурска анализира връзките между пазара на труда и пенсионната система, в т.ч. произтичащите от безработицата при възрастните хора проблеми при прехода от заетост към пенсиониране, възможностите за гъвкава заетост и гъвкаво пенсиониране и тяхното значение за състоянието на пенсионната система и т.н. (1,5,10,13). Също така обект на изследователски интерес са и някои основни връзки между демографското развитие и системата за социална сигурност, като например застаряването на населението и нарастването на потребността от дългосрочна грижа (1,15,17,18). По този начин Ралица Пандурска доказва, че пенсионната система е силно обвързана с демографското развитие и със състоянието и възможностите на трудовия пазар, поради което пенсионните реформи трябва бъдат съпътствани с адекватни демографски политики и необходимите политики на трудовия пазар. Всичко това може

да се определи като съществен научен резултат, който приемам и като научен принос на кандидата за доцент в настоящия конкурс.

Главен асистент Пандурска е представила в документите по конкурса хабилитационен труд (монография) на тема „Ключови аспекти и предизвикателства пред развитието на пенсионната система в България“. Основен обект на изследването в хабилитационния труд е пенсионната система в страната, като е отделено сериозно място на свързаните с нея предизвикателства и възможностите за тяхното преодоляване. В тази връзка приемам, че поставената основна цел на изследването е напълно в съответствие с формулираните обект и предмет, поради което след извършения анализ на пенсионната система са систематизирани ключови предложения за нейното развитие при отчитане на националните особености и предизвикателства. Правилно са изведени и основните задачи на изследването, които кореспондират с неговия обект, предмет и основна цел.

По своя характер, обхват и дълбочина монографичното изследване е едно творческо обобщение и продължение на многогодишната изследователска дейност на доктор Пандурска, свързана с проблемите на пенсионните системи.

В хабилитационният труд са налице научни и научно-приложни резултати, които заедно с резултатите от другите представени в конкурса публикации представляват самостоятелни приноси на кандидата за доцент в настоящия конкурс.

На първо място като научен резултат с приносен характер приемам приложения от автора изследователски подход за идентифициране на съвременните предизвикателства пред пенсионната система и начина на тяхното отражение върху пенсионния модел в България (1). Същевременно доктор Пандурска анализира изведените предизвикателства и като възможности за развитие на пенсионната система и на тази база в логическа последователност изследва проблемите за:

- Демографските трансформации и тяхното отражение върху пенсионните системи
- Гъвкавата заетост и гъвкавото пенсиониране като алтернатива за подобряване финансовото състояние на фондовете на солидарната пенсионна система
- Възможностите, рисковете и последствията от трансфера на средства между капиталовопокривната и разходопокривната пенсионни системи

- Мултифондовете и възможностите за постигане на оптимална доходност при различни нива на риск
- Инфраструктурните проекти като подходящ финансов инструмент при инвестиране средствата на пенсионните фондове
- Общоевропейският продукт за лично пенсионно осигуряване и неговите предимства и потенциални рискове

Представените резултати от изследването на ефектите от прехвърлянето на средства от капиталовата в солидарната пенсионна система и произтичащите от това последствия са друг принос на доктор Пандурска с научно-приложен характер. Тези резултати могат да се използват от осигурените лица и от бенефициентите при финансовата обосновка на вземането на решение за прехвърляне на средства от втори към първи стълб на пенсионната система (1,8,14).

Следващ научно-приложен резултат с приносен характер са изведените и систематизирани от кандидата предложения за реформиране на българския пенсионен модел с цел гарантиране на неговата финансова устойчивост и по-адекватно отчитане интересите на осигурените лица и бенефициентите. Важно е да се отбележи, че тези предложения са представени на базата на предварителен анализ на предизвикателствата пред пенсионната система и могат да бъдат полезни при извършването на оценка на въздействието и ефективността на следващи стъпки в развитието на пенсионния модел в България (1,8) .

Отчитайки последствията от застаряването на населението в нашата страна главен асистент Пандурска отделя специално място в изследователската си дейност на проблемите за дългосрочната грижа за възрастните хора, като аргументирано доказва нейната необходимост и полза. В тази връзка извежда и обосновава свои предложения за необходими действия и мерки с цел осигуряване на услуги по дългосрочната грижа за нуждаещите се хора. Тези предложения могат да бъдат полезни както при обсъждането на следващи промени на Национална стратегия за дългосрочна грижа, така и при предприемане на конкретни мерки на местно ниво (17,18).

Задълбоченият библиографски анализ и систематизирането на основните възгледи и позиции за развитието на българския пенсионен модел е един научен резултат от дългогодишната изследователска дейност на доктор Пандурска в тази област. Специално искам да подчертая, че до този момент българският пенсионен модел е бил обект на много сериозни изследвания и дискусии от страна на изтъкнати български специалисти и всеки последващ опит за надграждане на нови идеи и предложения се

превръща във все по-трудно начинание. В този смисъл оценявам приноса на Ралица Пандурска, която след една последователна многогодишна изследователска дейност е успяла да систематизира сполучливо другите автори възгледи и да приложи своя изследователски ракурс относно характеристиките и спецификите на българския пенсионен модел (1,8).

Определени автори достижения могат да се идентифицират в изследванията на доктор Пандурска в областта на демографското развитие. По-специално ще отбележа нейните научни резултати по отношение застаряването на населението и неговото отражение върху пенсионната система, заболяемостта, потребността от специфични услуги за възрастните хора, необходимостта от развитието на гъвкави форми на заетост и на гъвкаво пенсиониране и т.н. (11,12,13,15,17). Тези и други подобни изводи и предложения могат да бъдат отчитани и ползвани при обсъждането и предприемането на мерки за преодоляване последиците от застаряването на населението в България.

Характерно за доктор Пандурска е изразеният социален акцент, който тя поставя при голяма част от изследванията си на трудовия пазар. В тази връзка са извършените от нея анализи на трудовия пазар в контекста на проблемите на младите и възрастните хора, които са едни от най-уязвимите групи (9,10). Много сериозно място Ралица Пандурска отделя на интеграцията на имигрантите на национално и местно ниво (6,7). Един проблем, пред който се изправят почти всички европейски страни и решението на който изисква адекватни действия в много сфери. Затова висока оценка заслужават резултатите от авторовите проучвания на опита на водещи европейски държави, на базата на който са изведени предложения, които могат да бъдат полезни при разработването на политики и стратегии в България. Също така в подчертания социален авторов изследователски контекст оценявам извършеното проучване и получените резултати за нагласата на работодателите да наемат хора с увреждания, които са друга уязвима група на пазара на труда (19). Аргументираните в тази връзка изводи и препоръки могат да послужат при разработването на нови мерки и развитието на политиката на интегриране на тази уязвима група от хора на пазара на труда.

Не на последно място по важност оценявам резултатите от изследванията на влиянието на дигитализацията върху трудовия пазар, както и представените въз основа на тях изводи и препоръки от страна на доктор Пандурска (5,20). Също така ще подчертая и авторовите резултати в областта на изследването на валидирането на компетенциите, които са изведени на базата на създаден и апробиран модел и извършено международно проучване. Те са приложени в определен сектор на

българската икономика чрез конкретно изследване и систематизиране на препоръки, което определя и тяхното практическо значение (3,21).

Критични бележки и препоръки

След внимателно запознаване с представената от кандидата Ралица Пандурска документация по конкурса и моите дългогодишни преки лични впечатления от нейната учебно-преподавателска и научно-изследователска дейност не намирам основание за представяне на критични бележки и препоръки, които да имат отношение към заключителната оценка в рецензията. По-скоро в духа на творческа препоръка бих посъветвал доктор Пандурска да продължи активно да публикува в реферирани и индексирани в световни бази данни научни издания, което ще спомогне за още по-широкото ѝ популяризиране в национален и международен аспект. Също така ѝ препоръчвам на следващия етап в изследователската си дейност да насочи основно внимание към изследванията на връзките и зависимостите между пенсионната система, демографското развитие и пазара на труда, което ще очертае следващия етап в творческото ѝ развитие, който е логично продължение на досегашните ѝ научни постижения.

Заклучение

Познавам много добре Ралица Пандурска още като студентка, а след това повече от 16 години като преподавател в катедра „Човешки ресурси и социална защита“. С подчертаната си организираност, последователност и креативност доктор Пандурска се утвърди като уважаван преподавател и изследовател сред студентите и своите колеги в УНСС. Личните ми впечатления са за един много коректен, съзнателен и задълбочен научен работник с изграден изследователски профил и доказани професионални качества.

Представената документация по конкурса доказва, че главен асистент Пандурска е един утвърден преподавател със значителен опит както в преподавателската дейност, така и в подготовката на редица учебни курсове и методически материали за обучение. Същевременно научните публикации, приноси и останалите наукометрични показатели на доктор Пандурска надвишават минималните национални изисквания и

изискванията на УНСС, което доказва нейната готовност за участие в конкурс за доцент.

Като имам предвид всичко това с пълна убеденост предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за избирането на доктор Ралица Пандурска да заеме академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и организация на труда (пенсионни системи, демографско развитие и пазар на труда)“ в УНСС.

8.04.2021

София

Подпис:

EVALUATION REVIEW

From: Prof. Lalko Dulevski, PhD

Scientific Specialty: Economics and Organization of Labour

University of National and World Economy

About: Application on Procedure for Academic Position “Associate Professor”, Professional Field 3.8 Economics, Scientific Specialty: „Economics and Organization of Labour (pension systems, demographic development and labour market)“ at UNWE

Information about the Procedure

The Procedure has been announced for the needs of the Department of Human Resources and Social Protection, Faculty of General Economics of UNWE according to the Academic Council Decision №7/9.12.2020. I participate in the Scientific Jury for this Procedure according to Ordinance №261/8.02.2021 of the Rector of UNWE.

Information about the candidate

One candidate participates in the current competition - Dr. Ralitzka Pandurska, who is a chief assistant in the Department of Human Resources and Social Protection at UNWE.

Ralitzka Pandurska has graduated foreign languages high school and has a very good foreign language training. As a result of the high school education and subsequent many years of training, Dr. Pandurska speaks and uses at a high level four foreign languages that are important for her professional development - English, Spanish, French and Russian.

Ralitzka Pandurska graduated in Economics and Organization of Labour at the University of National and World Economy and immediately after that she became a PhD student at the department. During her PhD studies, she won a competition and began working as a full-time lecturer in the Department of Labour Economics (currently Human Resources and Social Protection). For 16

years, Dr. Pandurska has worked consecutively as an assistant, senior assistant and chief assistant professor in the Department of Human Resources and Social Protection. In 2009 she obtained a doctorate in the scientific specialty "Economics and Organization of Labour".

Ralitzia Pandurska also has a short professional experience in public structures (National Employment Service, Economic and Social Council), where she deals mainly with organizational and expert activities.

She has actively participated in many public events and scientific forums as a lecturer, member of an organizing committee, author of a reports, etc.

The submitted autobiography outlines her activity in university, local and international projects, majority of which are related to the main thematic areas of her research. In addition, specializations in other countries have contributed both to the teaching material enrichment and the teaching methodology in the disciplines led by Dr. Pandurska, as well as to her popularization as a university lecturer and researcher.

I especially want to mark a very important moment in the professional autobiography of Dr. Ralitzia Pandurska. Since the beginning of her education at UNWE and until now, the preparation, professional development, teaching and research activities of Ralitzia Pandurska are directly related to the scientific specialty "Economics and Organization of Labour", in which she participates in a competition for associate professor.

All of the above, as well as the published scientific research and teaching materials present chief assistant Dr. Ralitzia Pandurska as a well-established and well-known lecturer among the professional circles lecturer and researcher and a convincing candidate for the academic position of "Associate Professor".

Fulfillment of the requirements for holding the academic position

The candidate for the academic position of "Associate Professor" must meet the approved and publicly announced on the official UNWE website quantitative and qualitative requirements.

From the presented information for fulfillment of the quantitative requirements it is evident that the applicant fully meets both the national minimum and the additional requirements for UNWE. Moreover, as a whole, chief assistant Pandurska exceeds by about 70% the minimum quantitative requirements and 2.5 times the additional requirements for UNWE.

The attached information for the quantitative requirements fulfillment shows the citation ratio of author's publications, as well as her active

participation in projects and in organized scientific forums and other similar events. In addition, the quantitative information presented by Chief Assistant Pandurska significantly exceeds the minimum requirements for the indicator of academic engagement as she participates in teaching a number of leading disciplines for the Department of Human Resources and Social Protection - "Labour Economics", "Labour Market", "Pension Funds", "Investments in Human Capital", "Actuarial Calculations and Investment Portfolios of Pension Funds", "Demography" and others.

Chief Assistant Ralitzia Pandurska is an established lecturer and researcher, as evidenced by the information presented in the map for the implementation of quality requirements for the academic position of "Associate Professor". She is characterized by constant strive to promoting UNWE and in particular the Department of Human Resources and Social Protection through active participation in numerous national and international forums.

Ralitzia Pandurska deliberately uses her participation in national and international projects and specializations to improve the disciplines she leads as well as her teaching skills, and to develop new topics for research and teaching. As a result, she has prepared and implemented additional teaching materials and case studies in disciplines related to her teaching activities.

I would especially like to mention the participation of Ralitzia Pandurska in updating four bachelor's, three master's and one doctoral curricula. She also participated in preparation of the accreditation documentation for doctoral program in "Economics and Organization of Labour", which is organized and managed by the Department of Human Resources and Social Protection.

The documentation submitted by the candidate in this competition proves convincingly that Chief Assistant Dr. Ralitzia Pandurska fully meets the quantitative and qualitative requirements for taking the academic position of "Associate Professor" approved by UNWE. In support to this conclusion is the positive opinion of the meeting of the Council for Habilitation of UNWE, held on 17.11.2020.

Evaluation of the teaching activity

Chief Assistant Ralitzia Pandurska is a lecturer with many years of experience in teaching students in bachelor and master degrees. From the attached reference it is evident that she has performed academic employment, which significantly exceeds the minimum required standard for participation in the competition. For more than 16 years she has led lectures in a number of

disciplines in the curricula of the specialty "Human Resources Economics" and the specialty "Insurance and Social Affairs". She has participated in the development of four bachelor degree programs ("Demographic Analysis and Forecasts", "Human Capital Investment", "Pension Fund Organization" and "Pension Funds"), and three master degree programs ("Human Capital Investment", "Insurance Funds" and "Actuarial Calculations and Investment Portfolios of Pension Funds"), as well as the curriculum "Insurance Schemes and Funds" in the doctoral degree.

I know Ralitzia Pandurska very well and I have enough reasons to say that she is a very respected lecturer among her colleagues and students, who takes the necessary responsibility for her teaching commitments.

Chief Assistant Pandurska uses very effectively the opportunities of inter-university exchange, specializations and results of her research to develop a number of original teaching materials, case studies, assignments and other tools to improve the organization of the learning process and increase student interest. An important place in this regards takes the independently developed textbook on "Labour Market", which meets the necessary interest among students covering in this discipline.

Another distinct quality of Chief Assistant Pandurska is the constant strive to improving her methodological training and teaching skills on the basis of international experience, where which her rich language training is a milestone. I should also note that although Ralitzia Pandurska participates in the teaching of many disciplines, they all correspond to the topic of the current competition for Associate Professor.

In conclusion, I can say with full conviction that throughout her more than 16-year professional career at UNWE Ralitzia Pandurska has proven to be a very well-prepared and authoritative lecturer, enjoying the necessary respect from academia and students, whose teaching activity corresponds to the topic of the announced competition for Associate Professor in the scientific specialty "Economics and Organization of Labour (Pension Systems, Demographic Development and Labour Market").

General characteristics of the presented scientific papers/ publications. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

Chief Assistant Ralitzia Pandurska participated in the current competition with 3 monographs, one textbook and one handbook, three studies, 13 scientific articles and reports. Out of them, one monograph, one textbook, one article and

two reports are co-authored.

The documentation of the competition correctly includes the publications that have been used by the candidate in obtaining the educational and scientific degree "Doctor", as well as in taking the academic position of "Chief Assistant". The scientific papers and publications for participation in this competition are written after that and do not repeat or duplicate the previous ones.

The publications presented by Assistant Professor Pandurska are related to three main areas of her research activity, which fully cover the thematic fields of the announced competition for Associate Professor in the scientific specialty "Economics and Organization of Labour" (pension systems, demographic development and labour market).

Certainly, the main scientific interest of Ralitzza Pandurska are the pension systems, which represent 43% of the total number of attached publications. The main scientific works of the candidate are related to this thematic area – the habilitation thesis (monograph) "Key Aspects and Challenges to the Pension System Development in Bulgaria" indexed in SCOPUS study "Transferring Resources between the First and the Second Pillar in the Context of Development of the Pension Model in Bulgaria", the co-authored textbook "Pension Funds", the published monograph based on the dissertation "Pension Products. Problems and Alternatives for Bulgaria" and 6 more scientific articles and reports.

The second scientific direction in candidate's research activity is the labour market, where 7 of the publications submitted for review are dedicated to, incl. one monograph (co-authored) "Validation of Knowledge, Skills and Competencies in the Contemporary Context of Bulgarian Labour Market", one handbook "Labour Market" and 5 scientific articles and reports.

In her research activity Dr. Pandurska pays special attention to the demographic problems, which are presented in the attached competition documentation by two scientific studies and three scientific articles and reports.

In her research Assistant Professor Pandurska places an important emphasis on the existing connections and dependencies between the three thematic areas. In some cases, the object of study is the impact of demographic processes on the state and prospects of the pension system, raising the question of an adequate pension model according to the demographic situation in the country (1,11,12,15). In other cases, Dr. Pandurska analyzes the links between the labour market and the pension system, incl. the problems arising from unemployment among the elderly in the transition from employment to retirement, the opportunities for flexible employment and flexible retirement and their importance for the state of the pension system, etc. (1,5,10,13). Some

main links between demographic development and the social security system are object of research interest such as aging population and increasing the need for long-term care (1,15,17,18). In this way Ralitzia Pandurska proves that the pension system is strongly linked to demographic development and the state and opportunities of the labour market, therefore pension reforms must be accompanied by adequate demographic and labour market policies. All this can be defined as a significant scientific result, which I accept as a scientific contribution of the candidate for Associate Professor in this competition.

Chief Assistant Pandurska has presented in the competition documentation a habilitation thesis (monograph) on "Key Aspects and Challenges to the Pension System Development in Bulgaria"

The main research object in the habilitation work is the retirement system in the country. Significant place in the monograph is given to the related challenges and opportunities for overcoming them. In this regards I accept that the main goal of the study is fully compliant with the formulated object and subject. That is why the key proposals for development of the pension system are analyzed and systematized, considering national characteristics and challenges. The main tasks of the research, which correspond to its object, subject and main goal, are correctly presented.

By its nature, scope and depth the monographic study is a creative summary and continuation of Dr. Pandurska's many years of research related to the problems of pension systems.

In the habilitation work there are scientific and scientific-applied results which together with the results of the other presented publications are independent contributions of the candidate for Associate Professor in the current competition.

First of all, as a scientific result with a contribution character, I accept the research approach applied by the author to identify the current challenges to the retirement system and the way of their impact on the pension model in Bulgaria (1). At the same time, Dr. Pandurska analyzes the challenges as opportunities for the pension system development and on the basis of this examines the following problems in a logical sequence:

- Demographic transformations and their impact on retirement systems
- Flexible employment and flexible retirement as an alternative to improving the financial condition of solidarity pension funds
- Opportunities, risks and consequences of resources transfer between solidary and funded pension systems
- Multifunds and opportunities to achieve optimal returns at different levels of risk
- Infrastructure projects as an appropriate financial instrument for

investing pension funds

- The pan-European personal pension product and its benefits and potential risks.

Another Dr. Pandurska's contribution with scientifically applied character are the presented results of the effects estimation of resources transfer from capital to solidary pension system and the resulting consequences. These results can be used by insured persons and beneficiaries in the financial justification of the decision to transfer funds from the second to the first pillar of the pension system (1,8,14).

Another scientifically applied result with a contribution character are the proposals for Bulgarian pension model reforms systematized by the applicant in order to ensure its financial sustainability and more adequate protection of the insured persons' and beneficiaries' interests. It is important to note that these proposals are presented on the basis of a preliminary analysis of the challenges faced by the pension system and could be useful in assessing the impact and effectiveness of next development of the pension model in Bulgaria (1,8).

Taking into account the consequences of the population ageing in our country, Chief Assistant Pandurska has dedicated a special place in her research to the problems of long-term care for the elderly, proving its necessity and benefit. In this relation she presents and justifies her proposals for necessary actions and measures in providing long-term care services for people in need. These proposals can be useful both in discussing further changes to the National Strategy for Long-Term Care and in taking concrete measures at the local level (17,18).

The in-depth bibliographic analysis and the systematization of the main views and positions for the development of the Bulgarian pension model is a scientific result of the long-term research activity of Dr. Pandurska in this field. I especially want to emphasize that till this moment the Bulgarian pension model has been a subject of very serious researches and discussions by prominent Bulgarian experts and any subsequent attempts to build new ideas and proposals is becoming an increasingly difficult task. In this sense, I appreciate the contribution of Ralitzka Pandurska, who after many years of research has managed to successfully systematize the views of the other authors and apply its research perspective on the characteristics and specifics of the Bulgarian pension model (1,8).

Certain authorial achievements can be identified in Dr. Pandurska's research in the field of demographic development. In particular, I will note its scientific results in terms of population aging and its impact on the pension system, morbidity, the need for specific services for the elderly, the need to

develop flexible employment forms and flexible retirement, etc. (11,12,13,15,17). These and other similar conclusions and suggestions can be taken into account and used in the discussion and taking measures to overcome the consequences of the aging population in Bulgaria.

Profound feature of Dr. Pandurska is the social emphasis that she places in most of her research on the labour market. In this regard is her labour market analysis of the young and elderly people context, which are one of the most vulnerable groups (9,10). Ralitzka Pandurska emphasizes on the integration of immigrants at national and local level (6,7). A problem facing almost all European countries and the solution of which requires adequate action in many areas. Therefore, the results of the author's research on the experience of leading European countries deserve high estimation. Based on these proposals that can be useful in developing policies and strategies in Bulgaria are made. Also in the emphasized social research context of the author, I evaluate the research conducted and the results obtained on the attitude of employers to hire people with disabilities, who are another vulnerable group in the labour market (19). The argued conclusions and recommendations can be used in the development of new measures and policies of integration of this vulnerable group in the labour market.

Last but not least, I evaluate the results of the research on the impact of the labour market digitalization, as well as the conclusions and recommendations presented on the basis of them by Dr. Pandurska (5,20). I will also emphasize the author's results in the field of the validation of competencies, which are derived on the basis of a created and tested model and an international study. They are applied in a certain sector of the Bulgarian economy through specific research and systematization of recommendations, which determines their practical significance (3,21).

Critical remarks and recommendations

After careful analysis of the documentation of the candidate Ralitzka Pandurska submitted by the competition and my long-term direct personal impressions of her teaching and research activities, I find no reason to present critical remarks and recommendations related to the final assessment in the review. Rather, in the spirit of a creative recommendation, I would advise Dr. Pandurska to continue to actively publish in scientific journals referenced and indexed in world databases, which will help to further promote it nationally and internationally. I also recommend that in the next stage of her research she focus on research into the links and dependencies between the pension system, demographic development and labour market, which will outline the next stage

in her creative development, which is a logical continuation of her previous research and achievements.

Conclusion

I have known Ralitzia Pandurska as a student, and then for more than 16 years as a lecturer in the Department of Human Resources and Social Protection. With her emphasized organization, consistency and creativity Dr. Pandurska has established herself as a respected lecturer and researcher among students and colleagues at UNWE. My personal impressions are of a very correct, conscious and thorough researcher with a developed research profile and proven professional qualities.

The documentation presented proves that assistant professor Pandurska is an respectable lecturer with significant experience both in teaching and in the preparation of a number of training courses and teaching materials. At the same time, the scientific publications, contributions and other scientometric indicators of Dr. Pandurska exceed the minimum national and UNWE requirements which proves her readiness to participate in a competition for associate professor.

Having all this in mind I strongly believe that the esteemed members of the Scientific Jury should vote for the election of Dr. Ralitzia Pandurska to take the academic position of "Associate Professor" in the professional field 3.8. Economics, scientific specialty "Economics and Organization of Labour (pension systems, demographic development and labour market)" at UNWE.

8.04.2021

Sofia

Signature: